

Tärä Tikani Pablokwe Titokrä Tito

Pablo nämane ngite kä teri juta Romate, tikaninteta angwane, tärä ne tikani kwe Titoye. Kä 63-65 angwane, Pablokwe tärä ne tikani. Titokwe kukwe kuin Jesubtä mikani era Pablo köböire gare nie. Abti Tito namani sribikä siba Pablobe Timoteo kwrere.

Pablo nämane ngite, yebti tikaninteta kena angwane, niara btä Tito kákwe sribibare Cretate. Yebti Pablo nikani kä mdabti angwane, Tito mikaninte sribire ja täte kwe.

Mren Mediterráneote, kä butu krikri nämane ketabkä. Ne mden ketati kädianta Creta. Tito amne Pablo näire ni Cretabo kwati namani nüne käme krübäte.

Ye angwane abko, ni ño diandrekä sribikäre ni nitre tödekaka Jesubti jie ngwianka amne ni nitre jie ngwianka die mikaka kwrere abkobtä Pablokwe tärä ne tikani Titoye, niara töi diankäre. Erere arato, nitre nämane ja mike kukwe kuin Jesubtä rüere ye abko kukwe ötadre ño, abkobtä Pablokwe töi diani.

Mdakäre abko, dirikätre blo jatadi abko Pablokwe niebare arato. Kukwe ne mdenbtä abko tärä ne raba ni die mike mtare arato.

Pablotä köbö ngwentari Titoye

¹ Ti Pablo käta tärä ne tike mae Tito. Ti abko ni klabore Ngöbökwe amne Jesukristo kukwei ngwianka. Ngöbökwe ti mikani sribire kore ni dininkä kwe jakrä die mikakäre tödeke kwatibe

jabti. Erere arato, kukwe era metre Ngöböbtä dirita nunkwe rükadre gare ni dianinkä Ngöbökwé ye, abkokäre Ngöbökwé ti mikani sribire. Kukwe era metre Ngöböbtä ye tä ni die mike nüne Ngöbökrä.

² Erere arato, nita tödeke Ngöböbtä, ñobtä ñan angwane niara ngämi kä ne dättere, känenkri ni dianinkä kwe jakrä, ye kákwe nünandi kärekäre ben niebare kwe. Ngöbö abko ja kukwei kite ñakare temen, aisetet dre niebare kira kwe, ye erere rabadi bare.

³ Ngöbö kukwei kuin rabadre gare ni kwatiye abko köböi kitani Ngöbökwé, erere käi nükanina. Ye mden abko Ngöbö ni Diantarikä kákwe ti ara jire mikani dirire mtare.

⁴ Tito, nita tödeke ja kwrere Jesubti, aisetet ni töita ketetibe. Ma ti ngobo tikwe kwrere. Ngöbö ni Rün nikwe amne Kristo Jesu ni Diantarikä raba ja moto mike kuin makrä, amne makwe nüna jäme niaratré diebti, ie ti tö Tito.

Titokwe dre nuendre Cretate

⁵ Tito, tikwe ma mikateba kä butubti Cre-tate angwane, kukwe ükate ngämi, ye makwe ükadrete jökrä, abkokäre tikwe ma mikateba. Erere arato, nitre tödekaka Jesubti juta kwatirekwatire te, ye känti makwe ni mikadre niaratré jie ng-wianka, tikwe nieba mae ye kwrere, abkokäre ma mikateba tikwe.

⁶ Nitre ni jie ngwianka abko ni nüne era metre, aisetet kukwe ñakare kwe, btä ni mda mda raba kite ngise abko ni krörö mika sribire makwe: Ni gure itibe mika sribire makwe. Erere arato, ngäbriänkä kwekwe käta tödeke Jesubti amne tä nüne kuin,

aisex ngäbäkre kwe diän diän amne dokwä ribi
ribi ñan niedre btä.

7 Ngöböta sribi kwe mike nitre ji ngwianka
kisete, aisex ni nüne era metre abko käkwe
sribidre, ni mda mda ñan rabadre niara kite ngise
abkokäre. Ne mdən kisete, ni tö bikabtä kri
amne ni btä kukwe ñan matare abko ñan mikadre
sribire. Erere arato, ni dröbaka, ni ngüdrekä ng-
warbe ngwarbe amne ni ni ngökö ngwian diankrä
jae abko ñan mika sribi ne nuene makwe arato.

8 Akwa ni ni Ngöbökwé jie ngwianka abko tädrera
juto biare ni menteni kaen ngäbti ja juete amne
tädrera kukwe kuinkuin tarere. Erere arato, ni
töbike kuin ja käne amne, nüne era metre amne,
nüne deme Ngöbökrä amne, ñan tä nakwen jötrö
jändräñ jökrä jiebti, ni ye kwrere abko käkwe
sribidre.

9 Mdakäre abko, Ngöbö kukwei metre dirib-
are nunkwe, ye abko ketadrete dime ja kisete
angwane, rabadre dirire metre ni mda mdaye,
niaratre die mikakäre. Erere arato, ni ñäkäkä
blo Ngöbö Kukweibtä, ye tö diandre metre kwe,
abkokäre Ngöbö kukwei era metre ketadrete dime
ja kisete.

10 Ni nüne kore makwe mika sribire, ñobtä
ñan angwane nitre kwati dokwä ribi ribi kukwe
metre Jesubtä kräke abko tä näin kukwe ütiäte
ñakare dirire amne, tä näin ni ngökö ngwarbe.
Nitre ne ngätäite abko nitre israelita kwati tä näin
dirire blo siba abko käta ja ñäräkrä mikamna
ja kwatabtä nitre israelita kwrere nitre tödekaka
Jesubtiye rabakäre metre Ngöbö ngwärekri, nieta
kwetre.

11 Nitre ye abko kada ketadre dirikätre era metrekwe, ñobtä ñan angwane kukwe ñan diridre jire, ye abko tätre dirire ngwarbe. Ye mden känti ni kwati käkwe ja töi kwitaninta ngwarbe kwäräkwärä mräkä kwekwe ben ngöi. Erere arato, tätre dirire blo ngwian diankäre jae ni ngökabti.

12 Ni ni ngökaka kore, mdenbtä abko ngöbö ngwarbe kukwei niekä kira nünanka Cretate käkwe niebare mräkä niara käite btä krörö: Ni nünanka Cretate käre tätre ni ngökö, jäandrän ngwarbe töi ñakare, kwrere jire tätre nüne amne, tätre mröre ere, akwa neme trine ñakare amne krenekrene arato, niebare kwe.

13 Ne abko, nitre Cretabo nämane nüne ño abko erere niebare metre kwe btätre kore. Ne aisetekukwe kuin diribare Jesubtä nunkwe, yebtä nitre Cretabo tödekaka Jesubti käkwe ja töi mikadre era metre, abkokäre ñäkä metre ngwärebta makwe.

14 Erere arato, nitre Cretabo tödekaka Jesubti käkwe ñan olo mikadre kukwe mikanintbe ngwarbe kirakira nitre israelitakwe yebtä, abkokäre makwe ñäkä ietre. Arato nitre kukwe era Jesubtä mikaka ngwarbe jae käta dre dre nuemna, ye ie nitre Cretabo tödekaka Jesubti käkwe ñan olo mikadre, abkokäre makwe ñäkä ietre.

15 Ye abko ni deme tödekaka Jesubti, kräke jäandrän jökrä kuin deme, ñobtä ñan angwane Ngöbökwé dätebare; akwa ni ñakare tödekaka Jesubti abko kräke jäandrän jökrä käme, jäandrän ñakare jire kuin deme kräke, ñobtä ñan angwane niaratré abko töi diän amne, ja ruen ngite ñakare ietre kukwe diän diänbtä.

16 Nitre dirikä blo ye abko, ie Ngöbö gare tätre niere, akwa tätre kukwe nuene kämekäme. Yebtä

abko, Ngöbö gare ñakare ietre bā mikata kwetre jabtä, ñobtä ñan angwane jändrän jökrä käita neme käme btätre. Niaratre dokwä ribi ribi amne, tä Ngöbö mike täte ñakare amne, jändrän kuin nuendre abko erere neme bare ñakare ietre.

2

Dre diridre

¹ Tito, Ngöbö Kukwei diridre ño era metre, ye kwrere makwe diri abko krörö:

² Ni brare unbrel unbrel ñan rankwa jötrö jändrän ngwarbe jiebti amne, töbika kuin ja käne kwe amne, niara rabadre ütiäte, abkokäre nüna kuin kwe ni mda mda okwäbti abko makwe diri ietre. Erere arato, Jesukristo kukwei mika era kwe amne, raba ni mda mda tarere ja moto kuinbti. Erere arato, nane kukwe jata tare niara rüere angwane, nünanka dite kwe jabtä, makwe diri ietre Tito.

³ Ne kwrere arato, makwe diri krörö meri unbrel unbrel: Meri unbrel unbrel abko kákwe nünandre deme Ngöbö mikakäre ütiäte jae amne, ñan blita ngwarbe kwetre ni mda mdabtä. Erere arato, ñan dröba kwe amne, nünandre ño kuin abko diri kwetre meri bati batiye abko krörö:

⁴ Meri bati gure gure kákwe brare kwe btä ngäbriänkä kwe taredre ño, ye jiebti jie tika kwetre.

⁵ Mdakäre abko, meri bati gure gure kákwe töbika kuin ja käne ja ngibiakäre deme. Niaratre kwe ñan töbika ni brare mda mdabtä amne, ju ngibia kuin kwetre jakrä arato. Erere arato, ni mda mda die mika kwe amne, brare kwe kukwei mikadre täte kwe, ye jiebti meri unbrel unbrel kákwe jie

tika. Meri bati gure gure kákwe nünandre kore, ni mda mdakwe ñan ñäkädre blo Ngöbö Kukwei rüere abkokäre.

⁶ Ne kwrere arato, ni bati bati abko kákwe töbikadre kuin ja käne abko jiebti makwe kita.

⁷ Akwa nünandre ño kuin, ye abko makwe nüna käne bää mikakäre nitre bati batiye. Ye erere, nünandre ño Ngöbö ngwärekri rükadre gare ietre. Erere arato, ma rika dirire angwane, kukwe kuin ütiäte dirita ye kwrere makwe diri era metre ietre.

⁸ Erere arato, ni mda mdakwe ñan kukwe känändre ma rüere, abkokäre makwe kukwe era erere aibe diri. Ye ngwane, mun rüe rabadi ja gaire, ñobtä ñan angwane kukwe ñan kwandre ietre ñäkäkäre nitre tödekaka Jesubti ye rüere.

⁹ Mdakäre abko, nitre klabore, yeye makwe diri krörö: Nitre klabore abko kákwe bkänkä kukwei mika täte jäandrän jökrätä amne, ja moto mika jäme kwetre bkänkäkrä amne, ñan ja kweta kwetre bkänkäbe abko makwe diri ietre.

¹⁰ Erere arato, ni klabore ye bkänkäkwe tödekadre bti, abkokäre sribi nuen kuin era metre kwetre amne ñan jäandrän goidre kwetre kän abko makwe diri ietre. Ni klabore kákwe bkänkä mikadre ütiäte kore ne ngwane, kukwe dirita nunkwe Ngöbö ni Diantarikäbtä rabadi tuen bää nuäre ietre.

¹¹ Nitre tödekaka Jesubti kákwe nünandre kore, ñobtä ñan angwane Ngöböökwe jäandrän kuin nuenbare ja moto kuinbti nikrä, mden köböire tä biare ni jökrä dentari.

¹² Ngöböökwe jäandrän kuin nuenbare ja moto kuinbti nikrä, ye käta kukwe krörö mike gare nie: Jäandrän jökrä Ngöbö rüere, ye nikwe kitadre jökrä temen amne, kukwe kämekäme kä nebtä, ye nikwe

ñan nuendre mda, akwa nikwe töbikadre kuin ja käne. Erere arato, nikwe ja töi mikadre kватibe nünakäre deme Ngöbökrä kä ne ngwane.

¹³ Nikwe nünandre kore Jesukristo ngibiare ngäbti kwärä. Jesukristo abko Ngöbö nikwe amne ni Diantarikä nikwe. Niara ara rükadita käträ ngwente angwane, kä rabadi nuäre nibtä, abkobti nita tödeke aune nita ngibiare kisere.

¹⁴ Jesukristokwe ja biani müre ketadre ni kräke ni kökatarikäre Ngöbökrä, nikwe ñan kukwe diän diän nuendre mda abkokäre. Erere arato, ni ngite kukwe kämente diankakrä jökrä nibtä amne, ni rabadre juta jen kwe amne ni rabadre töbige jändrän kuin nuene, abkokäre ja biani müre ketadre kwe nikrä.

¹⁵ Kukwe ye abko, makwe diridre. Makwe ni mda mda die mika kukwe ne mike täte. Erere arato, Ngöbö diebti makwe ñäkä ni kukwe kämekäme nuenkäye, ñobtä ñan angwane Ngöböökwe ma mikani ji dokwäte, aise makwe ñan ni mda tuemetre ma mike ngwarbe jae.

3

Nitre tödekaka Jesubti käkwe jändräñ kuin nuendre

¹ Mdakäre abko, nitre tödekaka Jesubti, ye käkwe gobran amne kritobo mika ütiäte jae amne kukwei mika täte kwetre. Erere arato, tädre biare jändräñ kuin nuene. Ne abko, makwe ngwianta töre käre ietre.

² Mdakäre abko, ñan blitadre ngwarbe ni mda mdabtä kwetre. Erere arato, ñan rüdre ni mda mdabe akwa, nünandre jäme kwetre ni mda mdabe. Erere arato, ni mdakwe kukwe nuendre blo rüere

angwane, ja ngie mikadre ñakare kwetre amne, ja getadre jáme ni jökräbe kwetre. Ne abko, makwe ngwianta töre käre ietre arato Tito.

3 Ngöbö gare ñakare nie angwane, ni töi ñakare, kwrere jire ni nämane nüne amne, ni nämane ja dokwä mike ribi Ngöbökrä. Arato kukwe ngwarbe diri nämane nie abko jiebti ni nämane näin ngwarbe siba amne jäandrän kämekäme bätäkä ngwarbe abko mdei nämane nie, erere ni nämane nuene. Mdakäre abko, ni nämane töbike blo ni mda mdabtä amne jäandrän ni mdakwe, ie ni tö nämane nebe jakrä. Erere arato, ni nämane bätä ngwen jökrä jabtä kwärikwäri.

4 Akwa Ngöbö ni Diantarikä kákwe jäandrän kuin nuenbare nikrä amne ni jökrä tarebare kwe abko mikani gare kwe nie, ye ngwane

5 ni dianintari kwe. Ye abko, ñan nikwe jäandrän kuin nuenbare, abko ütiäre Ngöbökwé ni dianintari, akwa ni nämane ruentari tare ie, aise te ni dianintari kwe. Ye ngwane ni nämane käme jäandrän dobrore kwrere kukwe kämekäme kisete angwane, ni därebareta bobukäre Ngöbö Üai Deme köböire angwane, Ngöbökwé ni jükaninte kuin merebe ja Üai Deme köböire.

6 Ni dianintari kwe angwane, Jesukristo ni Diantarikä, köböire Ngöbökwé ja Üai Deme biani täte jökrä nie ja moto kuinbti.

7 Ngöbökwé ni dianintari angwane, niara nämane ni tarere. Yebtä ni ngite ñakare mda ja ngwärekri niebare kwe ja moto kuinbti abko köböire ni rabadre neme ngobo jen kwe abkokäre. Ye mdenbtä Ngöbökwé ni mikadi nüne kärekäre,

yebti ni raba tödeke kватibe mtare.

⁸ Kukwe ne abra kukwe era metre, aisetre nitre tödekaka Jesubti, ye ben makwe blita käre kukwe nebtä, ie ti tö, ñobtä ñan angwane kukwe ne abko kukwe kuin ni jökrä kräke, aisetre nitre tödekaka Ngöböbtä tädre biare jändräñ kuin nuene, abkokäre makwe blita käre ben kukwe nebtä.

⁹ Akwa kukwe mda abko ngwarbe amne tä ni die mike ñakare, aisetre kukwe ni mräkä kirkirabtä amne Kukwe Biani Ngöböökwe Moiséye nuendre nie, yebtä makwe ñan ja kweta, ñobtä ñan angwane kukwe ngwarbe ütiäte ñakare btä nita ja kwete, abtä rüta niken jabe kwärkwäri.

¹⁰ Akwa nitre tödekaka Jesubti ngätäite, nireta ja kwete kukwe ngwarbe yebtä amne tä nitre tödekaka Jesubti töi mike romon jakrä kwärkwäri, ye abko ie makwe ñäkä bati, bobu töi diankäre. Akwa nehti ma ñan kukwe mika täte kwe ne ngwane, ñan rikadre mda gätäbtä nitre tödekaka Jesubti yebe abko makwe nie ie,

¹¹ ñobtä ñan angwane ni ye abko töi ñakare metre amne, kukwe nuenta kämekäme kwe arabe käta niara mike ngite Ngöbö ngwärekri.

Pablota kukwe mrä niere Titoye

¹² Tito, tikwe Artemas ya o Tíquico juandi ma känti Create yete, niaratré nibu ne mden raba ma känti angwane, ma jata jötrö juta Nicópolite ti ngäbti ja tuakäre tibe, ñobtä ñan angwane kä ñüre näire ti tö nünai juta Nicópolite aisetre.

¹³ Arato Zenas, ni blitaka ni mdakrä kritobo ngwärekri, btä Apolos, ye jata nikenta angwane, ma btä nitre tödekaka Jesubti käkwe die mika.

Munkwe jäandrän bian täte ietre, ñan ja tare nikadre kwetre abkokäre,

¹⁴ ñobtä ñan angwane nirekwe jäandrän ñakare, ye abko nitre tödekaka Jesubti kákwe ja töitikadre jäandrän kuin nuene ni die mikakäre. Ne kwrere nitre tödekaka Jesubti kákwe ñan nünandre ngwarbe abkokäre.

¹⁵ Nitre tödekaka Jesubti jökrä tä tibe nete käta köbö kuin juen mae Tito. Erere arato, nire nire käta nun tarere ma känti yete, ye kräke nunta köbö kuin juen arato.

Ngöbö raba ja moto mike kuin mun jökrä kräke. Ne abko kore. Ne ngörä.

Kukwe kuin ngöökwe

New Testament in Ngäbere (PM:gym:Ngäbere)

copyright © 2004 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Ngäbere

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Ngäbere [gym], Panama

Copyright Information

© 2004, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Ngäbere

© 2004, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files
dated 29 Jan 2022
dc5ef235-14f7-5b3f-997a-59dae7b091fe